

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Художньо-графічний факультет
Кафедра теорії і методики декоративно-прикладного
мистецтва та графіки

Л. Р. Богайчук

**Методичні рекомендації
до навчальної дисципліни
ОК.11. РОЗПИС ТКАНИН У КРЕАТИВНИХ ФОРМАХ
ЗАСТОСУВАННЯ**

**для самостійної роботи здобувачів вищої освіти
другого (магістерського) рівня
спеціальностей В4 Образотворче мистецтво та реставрація
(спеціалізація В4.01 Візуальні мистецтва),
В3 Декоративне мистецтво та ремесла**

Одеса – 2025

УДК 378.14 БЗ

Друкується за рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Протокол № 5 від 30 жовтня 2025 р.

Методичні рекомендації розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки, протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

Укладачі:

Богайчук Людмила Романівна, старший викладач кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Рецензенти:

Кубриш Н. Р., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри рисунка, живопису та архітектурної графіки Архітектурно-художнього інституту ОДАБА

Твердохлібова Я.М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

Методичні рекомендації мають на меті сприяти більш якісній і ефективній самостійній роботі здобувачів над завданнями дисципліни «Розпис тканин у креативних формах застосування», розроблені для освоєння різних технік розпису тканин, способів реставрації, розробки завдань креативних композицій. Наданий матеріал також буде корисним для здобувачів вищої освіти мистецьких та мистецько-педагогічних спеціальностей.

Відповідальний за випуск:

завідувач кафедри образотворчого мистецтва Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

кандидат мистецтвознавства, доцент, **Носенко А. І.**

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Основні відомості про навчальну дисципліну «РОЗПИС ТКАНИН У КРЕАТИВНИХ ФОРМАХ ЗАСТОСУВАННЯ»	4
Розділ 1. БАТИК В ІНТЕР'ЄРІ. СУЧАСНИЙ БАТИК В УКРАЇНІ. Техніко-технологічні особливості виконання батику для інтер'єру	11
1.1. Короткий історичний огляд виникнення та розвитку батику.....	11
1.2. Розвиток батику в Україні.....	12
1.3. Монументально-декоративний батик.....	15
1.4. Авторський батик (образотворчий батик).....	17
Методичні таблиці для виконання розпису в техніці холодного батику.....	23
Розділ 2. СПОСОБИ РЕСТАВРАЦІЇ. ВИЗНАЧЕННЯ ПОШКОДЖЕНЬ І ВТРАТ ВИРОБІВ БАТИКУ ТА ТЕКСТИЛЮ. ТЕКСТИЛЬНИЙ КОЛАЖ	25
Розділ 3. СКЛАДНИЙ ХОЛОДНИЙ БАТИК, ОРНАМЕНТАЛЬНО-АБСТРАКТНА КОМПОЗИЦІЯ	30
Розділ 4. МІШАНА ТЕХНІКА, СЮЖЕТНО-ТЕМАТИЧНА КОМПОЗИЦІЯ «АСОЦІАЦІЇ»	33
Розділ 5. СКЛАДНИЙ БАТИК ВІД «ПЛЯМИ»	37
Питання для самоконтролю.....	40
Критерії оцінювання.....	41
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА	46
 ДОДАТКИ:	
Додаток А. Українські майстри розпису тканини.....	48
Додаток Б. Техніка безпеки при виконанні гарячого та холодного батику.....	51

ВСТУП

Сучасний етап розвитку декоративно-прикладного мистецтва, переосмислення доробку попередників, особливо в царині ідейного і теоретичного підґрунтя мистецтва є одним з важливих напрямів розвитку мистецької культури. Мистецтво текстилю - галузь декоративно-прикладного мистецтва, в якій найбільш яскраво і переконливо розкриваються можливості відображення в стилізованих орнаментальних формах об'єктивних особливостей світу природи. Сучасний художник, фахівець зобов'язаний широко використовувати багатий асоціативний ланцюг, який виникає у людей при зустрічі з творами декоративно-прикладного мистецтва, зокрема текстилю.

Сучасним і актуальним сьогодні є метод трансформації технології традиційного батику для використання в наших умовах створення розпису. Вивчення традиційної народної культури, її самобутності, виявлення та розшифрування сакрального змісту залишених нам творів мистецтва, осмислення надбання – одна з актуальних задач сучасності, є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП «Образотворче мистецтво. Декоративне мистецтво» міждисциплінарної за спеціальностями В4 Образотворче мистецтво та реставрація і В3 Декоративне мистецтво та ремесла

Основні відомості про навчальну дисципліну «РОЗПИС ТКАНИН У КРЕАТИВНИХ ФОРМАХ ЗАСТОСУВАННЯ»

Мета дисципліни «Розпис тканини у креативних формах застосування»: сформувати у здобувачів другого (магістерського) рівня комплексні теоретичні знання та практичні навички з розпису тканини, розвинути їхні креативні здібності, естетичний смак та вміння застосовувати отримані знання для створення інноваційних та художньо-цінних виробів у різноманітних сферах застосування.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 2. Інтерпретувати та застосовувати семантичні, іконологічні, іконографічні, формально-образні і формально-стилістичні чинники образотворення.

ПРН 3. Володіти інноваційними методами та технологіями роботи у відповідних матеріалах (за спеціалізаціями).

ПРН 5. Критично осмислювати теорії, принципи, методи та поняття з різних предметних галузей для розв'язання завдань і проблем у галузі образотворчого та/або декоративного мистецтва.

ПРН 8. Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної, дослідницької та освітньої діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.

ПРН 10. Застосовувати у мистецькій та дослідницькій діяльності знання естетичних проблем образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації, основних принципів розвитку сучасного візуального мистецтва.

ПРН 15. Планувати професійну діяльність у сфері образотворчого і декоративного мистецтва, реставрації відповідно до потреб і запитів суспільства та ринку

ПРН 16. Володіти вміннями створювати композиції образотворчого та декоративного мистецтва на засадах принципів стилізації та абстрагування в руслі тенденцій сучасного мистецтва, поєднувати формальні творчі експерименти з концептуальною змістовою основою художнього образу.

Очікувані результати вивчення дисципліни

Здобувач вищої освіти знає:

- основні аспекти теорії та практики розпису тканини як виду декоративного мистецтва та художньо-творчої діяльності, розпис тканин у театральній декораційному мистецтві.
- техніко-технологічні особливості розпису тканини;
- особливості творчого процесу створення композиції в будь-якій техніці розпису тканини, художніми матеріалами та інструментами;

- види пошкоджень і втрат виробів з холодним батиком, способи реставрації, способи вторинного використання елементів розпису у креативних формах застосування.

уміє:

- професійно застосовувати зображувальні та виражальні засоби художніх матеріалів, графічних технік, їх палітру у вирішенні завдань навчальної чи творчої роботи;
- відтворювати, стилізувати, символізувати форму з виявленням образного початку в єдності з її змістом;
- виконувати практично-творчі роботи різними матеріалами та інструментами відповідно технік розпису тканини;
- визначати пошкодження і втрати виробів з холодним батиком застосовувати доступні способи реставрації; використовувати способи вторинного використання елементів розпису у креативних формах застосування, зокрема текстильний колаж.
- аналізувати, логічно думати, робити власні висновки.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Загальні компетентності:

- ЗК 01. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 02. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

Спеціальні компетентності:

- СК 01. Здатність переосмислювати базові знання, демонструвати розвинену творчу уяву, використовувати власну образно-асоціативну мову при створенні художнього образу.
- СК 02. Здатність трактувати формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства.

СК 03. Здатність використовувати знання та практичні навички з сценографії з метою найвиразнішого розкриття концепції і змісту драматичного твору та його художнього втілення.

СК 04. Здатність проводити діагностику стану збереженості мистецьких об'єктів, формулювати кінцеву мету реставраційного втручання у відповідності до вимог сучасної наукової реставрації.

СК 06. Здатність формувати мистецькі концепції на підставі проведення дослідження тих чи інших аспектів художньої творчості.

СК 07. Володіння теоретичними і методичними засадами навчання та інтегрованими підходами до фахової підготовки художників образотворчого і декоративного мистецтва та реставраторів творів мистецтва, планування власної науково-педагогічної діяльності.

СК 09. Здатність створювати затребуваний на художньому ринку суспільно значущий продукт образотворчого та/або декоративного мистецтва.

СК 10. Здатність створювати композиції образотворчого та декоративного мистецтва на засадах принципів стилізації та абстрагування в руслі тенденцій сучасного мистецтва.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

РОЗПИС ТКАНИН, БАТИК, ТЕКСТИЛЬ В ІНТЕР'ЄРІ

Тема 1. Техніко-технологічні особливості виконання холодного батику.

Завдання: Сучасні майстри розпису тканин (Я. Музика, О. Мороз, М. Кирницька, Т. Ілляхова Л. Жоголь та інші). Майстри розпису м. Одеси (В. Гнатовський, Н. Желтомирська).

Завдання: Матеріали обладнання для холодного батику.

- барвники, їх приготування. Знайомство з сучасними матеріалами для розпису тканин (фарби, маркери, пігменти, пастель);
- вивчення і аналіз матеріалів для холодного батику;
- вправи по освоєнню роботи з резерважем, фарбами для розпису;
- вправи приготування резервуючої суміші для холодного батику;
- резиновий клей, бензин Б-75 (очищений), парафін, каніфоль.

Тема 2. Способи реставрації. Визначення пошкоджень і втрат виробів з холодним батиком, текстилем. Текстильний колаж.

Завдання: розглянути виразні прийоми, підходи реставрації батика, текстилю. художньо-технічні креативні підходи:

- копія;
- реставрація, відновлення;
- колаж, як новий об'єкт;
- справи по освоєнню додаткових прийомів 40х40 креп шифон, фарби для розпису, сіль, сечовина;
- визначення пошкоджень і втрат виробів з холодним батиком, способи реставрації, способи вторинного використання елементів розпису у креативних формах застосування.

Завдання. Текстильний колаж, 50х50, клей, нитки, муліне, зразки вінтажного текстилю.

Тема 3. Складний холодний батик. Орнаментально-абстрактна композиція.

Завдання. Вивчаємо творчість художників абстракціоністів: Степан Рябченко, Віктор Вазарелі, Володимир Цюпко, Сергій Савченко.

- колір, як спосіб створення художнього образу в декоративній композиції;
- виконати в техніці холодного батика з присипками, 70х70. Тканину підбираємо до композиції (рекомендовано креп-шифон, шовк).

Тема 4. Мішана техніка. Сюжетно-тематична композиція «Асоціації». Виконання ескізів декоративного елемента для інтер'єру (панно, завіса, ширма) на тему «Асоціації». Виконання в матеріалі фрагменту.

Завдання. Втілення теми далеко від картинності, це повинні бути оригінальні символічно–декоративні рішення. Головна композиційна думка художнього твору, його ідейна основа виражається темою. Звідси, тема покладена автором в основу художнього образу, це з одного боку вільна думка на власних асоціаціях, а з другого – це конкретне, що об'єднується думкою. Композиційна тема вирішується працею образного мислення автору.

- виконання ескізів композиції «Асоціації» (панно, завіса, ширма).
- за ескізами виконати елемент (частини) в техніці батик 70/70.

Тема 5. Складний холодний батик від «плями», як технічний художній прийом холодного батика.

Завдання. Виконати за ескізом 1 або 2 теми холодний батик «від плями», 50х50, креп шифон, фарби.

ІНДЗ. Практична творча робота. Завдання. Зібрати 10-15 зразків холодного батика майстрів розпису. Виділити фрагмент і повторити технічно батик майстра, слідуючи за майстром. Розпланувати самостійно хід роботи.

Змістовий модуль 2
КРЕАТИВНІ МОЖЛИВОСТІ ТЕХНІКИ БАТИК В ОФОРМЛЕННІ
ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВИХ ВИРОБІВ ТА ІНШІ ФОРМИ
ЗАСТОСУВАННЯ

Тема 6. Розпис тканин в дизайні одягу. Художні можливості техніки батик в оформленні декоративно-ужиткових виробів. Розпис тканин у театральньо-декораційному мистецтві.

Завдання:

- Аналіз і вивчення кращих зразків з оформлення виробів одягу та аксесуарів (хустки, шалі, шарфи);

- Вивчення зразків мистецтва сценографії з використанням розпису тканини: театральні декорації, костюми.

- Пошук, організація рівноваги в моно композиції, виділенням композиційного центру (домінанти). Домінантою композиції може бути найбільш крупний елемент мотиву. Або групи елементів, які забезпечують стійку зорову рівновагу, в першу чергу за рахунок форми, розміру, кольору бо площини орнаменту.

- Вирішуючи композицію хустки, здобувач повинен враховувати наступні вимоги до побудови малюнку: характер рівноваги (статична, динамічна); створення замкненої композиції малюнку з урахуванням взаємозв'язку всіх елементів мотиву і фону; виявлення домінанти композиції. Композиція хустки повинна працювати в розгорненому вигляді, а також, при перегинанні хустки по діагоналі. Любий з чотирьох кутів повинен бути цікавим.

- Виконати фрескізи хусток 15/15, використовуючи прості геометричні форми на різних схемах побудови малюнку, змінюючи розділення площини квадрату, розмір орнаментальних форм едності орнаменту. (чоловіча хустка)

- За ескізами 1. виконати композицію в техніці холодного батіку.

- Виконати фрескізи жіночої хустки (шарфа) у вільній тематиці.

Тема 7. Сучасний і класичний підхід до композиції хустки.

Створення тематичної композиції на прикладі хустини в техніці батик.

Завдання: створити ескіз формат А4, платок (композиція в квадраті).

Виконати в матеріалі 70x70, батик (техніка за вибором: холодний, гарячий батик, або мішаний (починаємо холодним завершуємо гарячим)).

Тема 8. Вільний розпис, складний батик. Виразальні засоби формоутворення декоративних мотивів в техніці батик.

Завдання. Експериментальні поєднання технік і підбір тканини, 30х30 батик.

Тема 9. Асиметрична композиція «Креативна Одеса».

Вітається сучасна, асиметрична композиція. Не треба симетричних повторів в композиції. Створити вільну композицію.

Завдання не має на меті виконати готовий виріб - платок (але за бажанням можна). Завдання створити цікавий варіант композиції для виконання в техніці батик.

Тема 10. Естетика розпису одягу (кімоно).

Створити ескіз кімоно А4. Японський підхід в композиції: стилізована, асиметрична композиція.

Завдання. Ескізи 1, 2. В матеріалі виконуємо фрагмент розпису кімоно 70х70, або кімоно (розписати деталь, наприклад спинку, або перед 70х100). Асоціативне відображення часу в техніці батик.

ІНДЗ. Творча робота. Завдання. Зібрати 10-15 зразків гарячого батику майстрів розпису. Виділити фрагмент і повторити технічно батик майстра, слідуючи за майстром. Розпланувати самостійно хід роботи.

Розділ 1

БАТИК В ІНТЕР'ЄРІ. СУЧАСНИЙ БАТИК В УКРАЇНІ

Техніко-технологічні особливості виконання батику для інтер'єру

1.1. Короткий історичний огляд виникнення та розвитку батику

Одному з найдавніших розписів тканини, який було знайдено в стародавньому похованні, близько двох тисяч років. Це китайський розпис тканини, на якому зображені темні фігури. Розпис був зроблений за допомогою мінеральних барвників. Існує багато історичних свідчень про розвиток мистецтва розпису тканини і в інших країнах, таких як стародавній Єгипет, Китай, Індонезія, Індія, Японія, західна та центральна Африка та інших.

До Європи мистецтво класичного гарячого батику у XVII ст. «привезли» голландські купці з Індонезії, яка вважається батьківщиною сучасної європейської техніки батику. Купці були вражені великими храмовими батиками, які нагадували їм фрески у католицьких церквах [15].

Батик – з яванського перекладається як «малювання гарячим воском». «Європейський батик розпочав свій розвиток з 1835р у голландському місті Лейдені, де було відкрито першу фабрику...» [15, с. 1].

Техніка холодного батику почала активно розвиватись завдяки винаходу нових матеріалів (клейкі матеріали, каучук), які дали можливість створити резерваж, який не потребує видалення.

З розвитком хімічної галузі промисловості йде постійне вдосконалення барвників та інших матеріалів. З появою парафіну його почали використовувати при розписі у техніці гарячого батику замість воску.

В Україні батик як вид декоративно-прикладного мистецтва почав розвиватися у XX ст.

Батик в кожній країні, в якій він розвивався, мав свої технологічні та художні особливості. Аналіз історичних аспектів виявив його велике

значення як у повсякденному житті, так і у релігійному та культурному аспектах життя різних народів.

Мистецтво батика розвивається й у Європі починаючи з XVII століття. В нашій країні воно починає свій активний розвиток у XX столітті.

Таким чином, декоративно-прикладне мистецтво батика є елементом культурної спадщини людства, який заслуговує на подальше вивчення, популяризацію та розвиток у сучасному мистецтві.

1.2. Розвиток батика в Україні

У середині XX ст. в Україні починає розвиватися новий для неї вид декоративного мистецтва – батик. Хоча мистецтво батика не мало коренів в нашій країні, воно швидко віднайшло своїх прихильників. Технологія розпису гарячого батика для українців дуже нагадує традиційне українське писанкарство. Та ж послідовність нанесення фарб від світлого до темного, теж саме збереження потрібного у малюнку кольору за допомогою укриття окремих його ділянок воском. Новий вид мистецтва надавав великий простір можливостей для творчості, що надихнуло українських митців.

«Першим твором, що фактично засвідчує появу батика в Україні, був дебют учениці М. Бойчука львівської художниці Ярослави Музики (у дівочтві– Стефанович) на виставці у Львові 1922 року» [8, с.81]. В ЛГМ (фонд Я. Музики) зберігаються її батика: чорно-біла «Маката» (1920-ті роки) та «дитяча» Макату (була створена для племінника) (мал. 7, 8) [8]. У цих творах ми бачимо не повторення народного орнаменту, а авторські інтерпретації; гармонійний синтез інновацій, мистецтва та національних традицій

Становлення професійної школи українського батика відбувалося з середини 1960 років у Львові, яке передбачало не лише вироблення художньо-естетичних і стилістичних особливостей розписних текстильних творів, але й систему мистецьких поглядів, ідейних принципів і методик роботи [13, с. 13].

Я. Музика. Маката. Середина 1920-х рр. м. Львів. Бавовна; гарячий батик, кракле. ЛНГМ

Я. Музика. Маката (фрагмент). Середина 1920-х рр. м. Львів. Бавовна; гарячий батик, кракле. ЛНГМ.

Спочатку батик виконували у декоративно-ужиткових формах (1950 - 1960 рр.), а згодом декоративно-монументальних (1970 - 1980рр) і станково декоративних (1990 - 2000 рр.) формах. Як пише кандидатка мистецтвознавства, заслужена діячка мистецтв України, Зоя Чегусова, «митці останнього періоду тяжіють до національного образотворення, спрямовані до складнішого філософського образно-асоціативного мислення та

використовують різноманітні авторські техніки гарячого та холодного батика, вільного розпису» [17, с. 318].

Початок розвитку батика в Україні мав характер ужиткового мистецтва. «У техніці батика в 1950-ті роки творчо працювали народний художник України Марфа Тимченко (1922-2009), а також художники Олександр Пашенко (1911-1991) та Віра Лимаренко (1904-1978) – учасники багатьох виставок того часу»[15, с. 2]. Їх твори ми можемо бачити у збірці Національного музею українського народного декоративного мистецтва (НМДМУ).

У той самий час у жанрі тематичного та декоративного панно працюють такі художники як Л. Довженко, Я. Музика та Г. Липа-Захаріясевиц [17].

Г. Липа-Захаріясевиць. Троїсті музики, Писанчарка. Із серії «Гуцульщина». 1965 р.

У 1970 роках нове мистецтво батика знайшло своє втілення й в архітектурі. Його почали використовувати в інтер'єрах. Батик прикрашав зали громадських, видовищних споруд (кінотеатри, палаци культури та інші). У цей час мистецтво батика вбирає в себе ще й досвід інших видів

монументального мистецтва, таких як вітраж, розпис та гобелен. Розвитку батику також сприяла потреба виділити, «оживити» типові інтер'єри. [17]

Як пише З.Чегусова: «у цей період українські зодчі усвідомили, що батик – це один з найбільш ефектних видів художнього текстилю. Він значно мобільніший, простіший у виконанні та дешевший за гобелен, але при цьому також має широкий спектр емоційної дії і такі ж засоби колористичного та композиційного розмаїття» [17, с.320].

У колекції НМДМУ зберігаються взірці інтер'єрного батику таких митців, як Тамара Мороз (1929-2003), Надія Грибань (1927 р.н.).

Твори заслуженої художниці України - Надії Грибань, «відрізняються яскравою асоціативністю образів, вишуканістю колористичного рішення і поетизацією української природи» [15, с. 3].

Заслужений художник України Тамара Мороз у своїх батиках відображає квіткові композиції, які захоплюють своєю витонченістю, м'яким тональним колоритом, образністю орнаментальних рішень[15].

На думку мистецтвознавця Зої Чегусової «батик останньої третини ХХ– початку ХХІ ст. можна умовно розділити на дві групи. До першої належать яскраво виражений тип монументально-декоративного батику, який асимілює досвід багатьох пластичних мистецтв, передусім творів, які функціонують у сучасній архітектурі: розпис, вітраж, гобелен тощо» [17, с.323] Другу групу З.Чегусова виділяє як «синтез малярсько-графічного мистецтва й технології текстильника» [17, с.324].

1.3. Монументально-декоративний батик

Монументально-декоративний батик «асимілює досвід багатьох пластичних мистецтв, передусім творів, які функціонують у сучасній архітектурі: розпис, вітраж, гобелен тощо. Загалом для батику такого типу (а це, зазвичай, великомасштабні панно- завіси, декоративні штори, драпірування) характерне символіко-орнаментальне начало, яке здебільшого трансформується в певну архітектурну структуру» [17, с. 323].

У напрямку монументально-декоративного батику працювали: Н. Лапчик, Л. Жоголь, О. Владимірова, Н. Яценко, А. Яценюк, Н. Кияниця, Н.Щербакова , І. Моргунова, Л. Павлусенко, О. Антоненко, О. Мороз, Бикови, Н. Борисенко, Г. Кусько (мал. 23) та інші.[17]

Н. Бастун. Куди ми йдемо? 1992р.

Олексій Мороз працював художником-текстильником (1970 - 1980-ті рр.) в унікальному в той час закладі , в лабораторії декоративного текстилю Київ ЗНДІЕП. Його твори в інтер'єрах громадських споруд (незважаючи на час тоталітарного соціалістичного мистецтва) ніколи не відрізнялись помпезністю (мал. 24, 25). «Уже у 1980-х рр. сформувався особливий авторський стиль О.Мороза: вишукана монохромна колористична гамма, складна опосередкована мова розпису без будь яких фігуративних чи орнаментальних зображень, гранична лаконічність рисунка» [17, с. 356]. Олексій Мороз вважається піонером ліричної абстракції в мистецтві монументально-декоративного батику [17].

Алла Яценюк створила панно та завіси, які прикрашали зали Одеси, Києва, Лубен, Канева (мал. 26, 27, 28). Народні традиції надихали мисткиню. «Як і багато випускниць відділу художнього текстилю ЛДПДМ (1960-ті), вона ретельно вивчала творчість народних майстрів, яка перетворилася для мисткині на постійний творчий імпульс, що позначається в динамічних ритмах і формотворчій організації її творів» [17, с 327].

1.4. Авторський батик (образотворчий батик)

Якщо монументально-декоративні батики відрізняються великим розміром (до десятків метрів), то авторські батикам цієї групи більш притаманна камерність. Батика цієї групи різноманітні за жанром, від натюрморту до абстрактно-декоративних композицій, різні за техніками. Для багатьох художників України техніка батик перекликається також з акварельним живописом. Він дозволяє створювати м'які переходи, використовувати деякі акварельні прийоми, захоплює акварельною м'якістю та прозорістю.

Яскравою представницею митців «образотворчого батика» є членкиня НСХУ Тетяна Мисковець (1957-2012). Її твори насичені любов'ю до народного мистецтва, містичними символами та глибинним змістом [17]. «Роботи мисткині цікаві побудовою на шовку складного простору з несподіваними зрушеннями та проривами на площині, спалахами кольору, де усе перебуває в русі – у гармонії чи протистоянні, а реальність перетворюється на фантастичне видовище», - пише про творчість Тетяни Мисковець мистецтвознавець Зоя Чегусова. [17, ст. 339].

Наталія Гронська (членкиня НСХУ) – ще одна видатна художниця, яка працює у техніці батика. Вона була однією з перших митців, які намагались довести, що батик – не лише спосіб декорування тканини. Вона показала у своїх творах необмежені можливості цієї техніки. На батиках Н. Гронської ми можемо побачити таємничий, наповнений вічними питаннями, глибокий духовний світ мисткині [17].

Вражають своєю творчістю мистецьке подружжя – Муза Кирницька (член СДУ) та Олексій Мороз (член НСХУ).

Муза Кирницька була однією з провідних художниць КШК у 1970-1991рр. У 1980-х роках вона захоплюється батиком. Творчість Кирницької у ті роки базувалась на флористичних, природних мотивах. У середини 2000-х, захопившись джазом, мисткиня починає працювати в жанрі абстрактного мистецтва[17].

О. Мороз. Летять літа, 1998 р.

Роботи львівської художниці Анни Атоян захоплюють глядача, занурюючи його в інший, продуманий до найменших деталей, романтичний та іронічний світ. А майстерність їх виконання вражає. «Акварельна фактура розпису по шовку ідеальна співпадає з ідеєю автора: розмити межу між реальним і уявним світами. Тож на перший погляд банальні сюжети при уважному розгляданні виявляються стовідсотковою фантазмагорією, натомість абсолютно абсурдні ситуації майже один в один списані художником з природи. Обрана Анею Атоян стилістика – найближчого до нас в часі ретро 1930-х – допомагає зображенню набути достовірної інтимності листівки з сімейного альбому. І водночас тримає реальність на відстані певної умовності дії в умовному часі і умовному просторі» пише історик мистецтв Наталія Космолінська про творчість Анни Атоян [1, с.1].

А. Атоян. DOLCE VITA.

Захоплюють своєю витонченістю, жіночністю, глибиною та майстерністю твори ужгородської художниці Людмили Корж-Радько (1956р.н.). Мисткиня закінчила Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва. Згодом переїхала до Ужгорода. Заслужений художник України, Людмила Корж-Радько, окрім власної творчої роботи, викладає у Закарпатській академії мистецтв.

Художниця працює в різних техніках, серед яких і батик (мал. 57, 58). Сама мисткиня каже про свою творчість: «Мені кажуть – у вас таке от жіноче, а яке має бути в жінки? Таке і має бути...Навіть жінка як форма, якщо абстрактно дивитися на неї, вона така досконала, що з неї можна будь які пластичні красоти зробити. А за рахунок кольору, ритмів можна наситити будь якими емоціями. Наповнення цієї форми може бути безконечним» [12].

У цьому розділі було розглянуто витоки, розвиток і основні напрями українського батика як виду декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва. Не зважаючи на те, що батик не має глибоких історичних коренів в Україні, починаючи з середини ХХ століття ця техніка набула широкого розповсюдження і стала невід'ємною частиною національного художнього текстилю.

Одним з перших свідчень появи батику в Україні стала представлена на львівській виставці у 1922 році робота Я. Музики. Але саме становлення професійної школи українського батику відбувалося з середини 1960-х років.

Ми ознайомилися з видатними представниками та особливостями монументально-декоративного батику України. Цей тип батику асимілює досвід різних пластичних мистецтв та віднайшов своє місце в архітектурі громадських просторів. Розглянули іншу групу батику – образотворчий батик. Який представляє собою синтез живописно-графічного мистецтва та технології текстилю, тяжіє до камерних композицій, відрізняється глибоким філософським наповненням, стилізацією.

Проаналізувавши творчість видатних українських митців батику, можна виявити не лише багатогранність можливостей батику як мистецької техніки. Ми бачимо як унікальність авторського звучання поєднується в роботах українських художників з глибинними національними, культурними та духовними традиціями та цінностями нашого народу.

Техніко-технологічні особливості виконання батику для інтер'єру
 Барвники, їх приготування. Знайомство з сучасними матеріалами для розпису тканин (фарби, маркери, пігменти, пастель).

Вивчення і аналіз матеріалів для холодного батику.

Вправи по освоєнню роботи з резерважем, фарбами для розпису.

Вправи приготування резервуючої суміші для холодного батику.

Резиновий клей, бензин Б-75 (очищений), парафін, каніфоль.

Аналіз сучасних барвників, фарб для розпису тканин.

Вибір фарб для розпису досить великий. Одні фарби розводяться тільки спиртом, інші водою., різне закріплення.

Анілінові барвники-закріплюються парою, розводяться за інструкцією на пакетику, так як є різниця який колір і яка тканина. Як правило водою. Дуже яскраві, добре розтікаються по тканині, змішуються. Мають велику

палітру, але сьогодні вони потроху зникають з прилавків. Тому що сучасні акрилові фарби набагато зручніші.

Акрилові фарби по шовку «Декола», «Джована», «Тюліп», «Пабео» та ін. Закріплюються прасуванням. Дуже яскраві, добре змішуються.

Акрилові фарбники діляться на дві групи:

1. Для шовку – вони добре розтікаються, змішуються, розводяться водою. Добре проникають в волокна тканини. Підходять для розпису батиком.

2. Для тканини – фарбники густі, як гуаш . Призначенні для нанесення на тканину , криючі. Бувають глянцеві, матові. Використовують для джинсової тканини і т.п. Як для батика не підходять, вони для розпису тканини.

Натуральні барвники не зручні, довго не зберігаються. Колір не стійкий, тому не дуже часто використовуються в батикі. Тільки в техніці екопринт.

Обладнання, матеріали, інструменти необхідні для виконання холодного батикі:

1. Тканина. Холодний батик виконують на тонких бавовняних тканинах. а бавовні, бязі, батисті, мадепалані. Звичайно на натуральному шовку. Синтетичні теж підходять, але не всі, треба пробувати і підбирати.
2. Фарби Акрилові «Декола», « Джована», «Тюліп» , «Пабео» та ін. і анілінові барвники (але вони не стійкі їх ще треба запарювати і готувати)
3. Скляна трубочка для резервуючої суміші для наведення ліній резервом.
4. Пензлі м'які для нанесення фарб. «Білка», або синтетика.
5. Підрамник , кнопки. стаканчики для палітри.
6. Резервуюча суміш: Гумовий клей - 40гр, Парафін 5гр, бензин Б70 (очищений) 15гр,
Акрилові тубики «Контур для тканини» теж використовують, але вони менш надійні (лінія пропускає тканину)
7. Фен
8. Сіль.
9. Праска

«Техніка холодного батика заснована на тому, що всі форми малюнка зазвичай мають замкнене контурне обведення резерважем, завдяки якому малюнок набуває своєрідного характеру» [14, с. 197].

Резерваж для холодного батика складається з парафіну, каніфолі, бензину, гумового клею. Якщо потрібно зробити резерваж кольоровим, додають фарбу (наприклад олійну, заздалегідь видаливши з неї надлишок олії, залишивши її на декілька днів на паперовій серветці). Для того щоб нанести резерваж на тканину використовують спеціальну скляну трубочку, яка дозволяє зробити це акуратно. Найпоширеніший варіант трубочки показано на малюнку. Після нанесення контуру на тканину, йому дають висохнути. Наступним етапом розпису є нанесення пензлем фарби у ділянки обведені резерважем. Контур (нанесений резерважем) має бути замкненим, адже саме резерваж запобігає розтіканню фарби по тканині.

Методичні таблиці для виконання розпису в техніці холодного батіку:

Холодний батик

Техніка холодного батіка заснована на тому, що всі форми малюнка зазвичай мають замкнене контурне обведення резерважем, завдяки якому малюнок набуває своєрідного характеру.

Для нанесення на тканину контуру малюнка застосовують скляні трубочки. Найпоширенішою і зручною в роботі є трубка із загнутих тонким кінцем і резервуаром, розміщеним ближче до її робочої частини.

Резерваж (суміш для наведення контуру) "Гамма", або готуємо за вказаним рецептом. Акриловий контур у тюбах, вважається більш декоративним, фарба розтікається, погано утримується. Набираємо у трубочку резерваж втягуючи в себе, або грушею.

Контур наводять, слідкуючи, щоб лінія була замкненою, інакше фарба буде розтікатись небажано. Після наведення контуру залишають на 5-12 год.

Фарбою краще починати на наступний день.

Інструменти та обладнання

Скляна трубочка, резервувач суміш (парафін, бензин Б-70, гумовий клей), рама, біла тканина, фарби (анілінові, або акрилові) пензлі №6, №10, олівець В2, кнопки

У місцях уповільненого руху й початку лінії зазвичай утворюються краплі, тому вести трубочку по тканині потрібно рівномірно, добре притискаючи до тканини, а на початку роботи швидко опускати на поверхню. Віднімаючи від тканини, її перевертають носиком догори, щоб резерваж не витікав. Після роботи трубочку обов'язково промивають бензином.

Робоче місце.
Добре освітлене, провітрюване.

Для холодного батіка краще використовувати шовковисту тканину. Бажано натуральну, оскільки штучний шовк знебарвлює колір. Якщо все ж таки не натуральна, краще шифон, батист, саржа, поплін.

Тканину натягуємо кнопками, міцно, щоб не провисала. Після нанесення малюнку м'яким олівцем, починаємо наводити контур.

Робота фарбами

Сьогодні маємо широкий асортимент фарб для розпису: "Java", "Marabu", "Tulip", "Декола" - на акриловій основі, закріплюються прасуванням. Яскраві гарні фарби.

Анілінові фарбники також використовуємо для розпису. Готуємо: заливаємо гарячою водою. Вони добре змішуються між собою, одна вада не фіксуються прасуванням, але економічні.

Для розведення фарб бажано мати спеціальну палітру (або пластикову коробку від яєць, стаканчики.) Світліший тон одержуємо додаванням води.

Готуються кольори за ескізом. Починаємо розписувати від світлого до темного.

Якщо буде витік, можна перекрити фарбою більш темною.

Тканину можна змочувати чистою водою, можна відразу розписувати по сухій тканині.

Якщо відбувся небажаний вилів фарби:

- навколо плями змочити чистою водою (вона м'яко розтечеться, а потім можна перекрити темнішою фарбою);
- зорієнтуєтесь, введіть в композицію;
- якщо багато виливів, швидко "пройдіться" по всій композиції, всі кольори м'яко зімкнуться.

Стилізація мотивів живої природи.

Стилізація- це процес активного відбору найбільш характерних ознак форми, свідомої відмови від усього другорядного, синтез пластичної форми з орнаментальним образом.

Стиль-це ідейна і художня спільність образотворчих прийомів в мистецтві певного часу, або окремого добутку, а стилізація - це наслідування зовнішнім формам якого-небудь певного стилю й підпорядкування художнього зображення умовним орнаментальним формам, які передають за допомогою умовних прийомів.

Принципи стилізації.

- узагальнення форми зі зміною абрису (окреслення об'єкту);
- узагальнення форми і спрощення конструкції;
- зміна характеру форм на більш декоративні;
- перетворення об'ємної форми в площинну.

Стилізація форм є перетворенням реалістичної форми в спрощену, або ускладнену, відповідно до ідеї твору.

Розробку декоративної композиції слід почати з натурних замальовок (можна за фоторепродукціями, атласами).

Стилізація означає декоративне узагальнення і підкреслення особистих рис.

Додаткові ефекти в розпису тканин.

Розпис по тканині можна збагатити додатковими ефектами. Цікавий ефект можна отримати за допомогою кухонної солі. Завдяки гігроскопічним властивостям кристали солі притягують вологу, а разом з нею і барвник, унаслідок чого тканина стає світлішою, барвники змішуються.

Сіллю посипають вологий розпис.

Це можна робити довільно: посипати частину розпису, або акуратно розкладають по тканині.

Сіль треба пересіяти через сито, нам потрібні середні кристали. Вони дають чіткий зсув кольорів, створюють оригінальний малюнок, що поживляє й прикрашає розпис.

Звичайна сечовина (добрило для городу) також може надати розпису оригінального ефекту. Гранули сечовини розкладають на вологій тканині-утворюються салютки. Надлишки сечовини знімають, інакше все спливеться.

Ефект з сіллю, сечовиною проявляється не відразу, лише через декілька хвилин(5-7). Якщо вам уже подобається одержаний ефект, краще підсушити феном, тобто зафіксувати.

10

Резерваж для холодного батика

До складу резерважу входять, г.:
парафін-100; гумовий клей-400-500;
бензинБ-70"калоша"-100.

Подрібнений парафін заливають гумовим клеєм, розтоплюють на водяній бані до отримання однорідної маси.

Знімають з парової бані та додають малими порціями бензин.

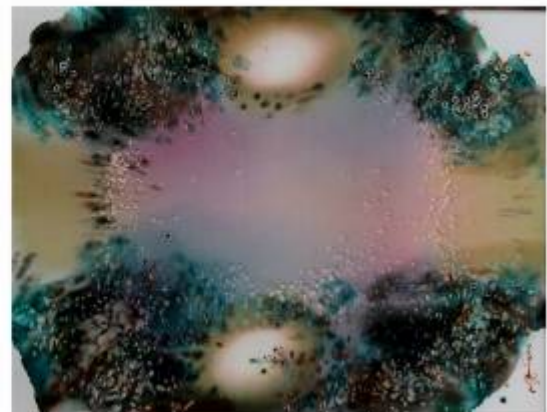
Кількість бензину залежить від товщини тканини. Чим тонша тканина, тим менше додають бензину.

Для товстої тканини додається більше бензину.

Ємкість з резерважем (зазвичай скляна баночка з кришкою від дитячого харчування) треба добре закривати кришкою.

Кольоровий резерваж

Готується так само, але для кольору заздалегідь видавлюють олійну фарбу на серветку, тримають 5 дб, щоб фарба знежирилась. Змішують з бензином, добре розминають мастихіном-густою "сметанкою" вливають до основного резерважу.

Розділ 2

**СПОСОБИ РЕСТАВРАЦІЇ. ВИЗНАЧЕННЯ ПОШКОДЖЕНЬ І ВТРАТ
ВИРОБІВ БАТИКУ, ТЕКСТИЛЮ. ТЕКСТИЛЬНИЙ КОЛАЖ**

Сьогоднішній світ перенасичений кількістю нових матеріалів, зроблених за новітніми технологіями. Важливо мислити креативно, вміти планувати і творчо конструювати в цілому як процесу художнього навчання-вдосконалення. Найпростіший підхід: купити відріз і з нього вирізати, та зібрати в нову річ. Залишки, обрізки в очах творця мають цінність. Набагато цікавіше з «нічого» створити щось значуще, виразити думку, створити образ. Специфічне художнє мислення виявляється в різних видах образотворчої діяльності, а художній текстиль виступає як творчий пошук, показує, що сьогодні змінюються загальні принципи розуміння мистецтва, по-новому трактують та переосмислюють традиції народного мистецтва, простежуємо їхню сучасну авторську трансформацію. Досвід давніх традицій поєднується із інноваційними художніми тенденціями. Із таких тверджень випливає, що фахівець декоративно-прикладного мистецтва стане потрібним та актуальним. Тому треба бути готовим до виклику часу. Як ніколи, сьогодні актуальні ідеї маніфесту Ф. Хундертвасера, що «ми повинні повернути природі території, які ми взяли від неї незаконно» (Йорам, 2009). Спрямованість на формування креативної компетентності - творчо відображати навколишній світ, знати декоративно-прикладне мистецтво, культуру свого народу і не тільки, займатись саморозвитком.

Реставрація текстилю в курсі креативного розпису, має на меті творчий підхід: подовжити життя унікальному зразку текстилю (батик, вишивка, плетиво, гобелен). Звідси розглядаємо декілька шляхів:

1. Відновити об'єкт реставрації;
2. Виконати копію;
3. Створити новий арт-об'єкт способом колажу, ассамбляжу, інсталяції інші творчі підходи.

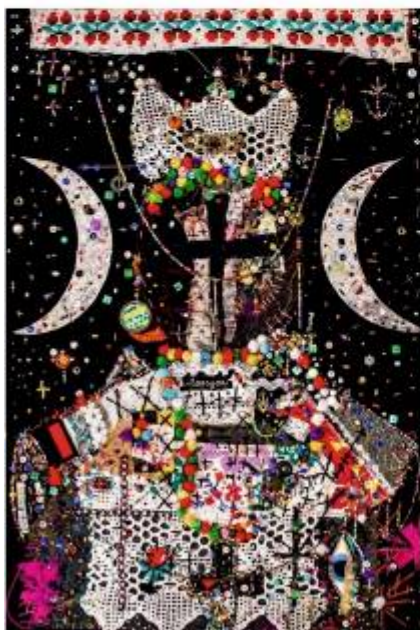
Останній пункт є більш цікавим для креативної роботи, ми продовжуємо життя унікальному зразку і на виході створюємо креативну творчу роботу.

Завдання: Текстильний колаж. Креативний підхід до унікальних зразків текстилю (старої вишивки, батику, гобелену, плетива, мережива) Зробити аналіз втрат, підібрати вірне рішення. Що можна врятувати, відновлюємо. Другий спосіб: відштовхуючись від об'єкту створюємо композицію в техніці колажу. В роботі використовуємо: желатиновий клей, муліне нитки, техніку «сашико».

КОЛАЖ (від франц. collage — наклеювання) — технічний прийом в образотворчому мистецтві, що полягає у наклеюванні на будь-яку основу відмінного від неї матеріалу у вигляді абстрактної, асоціативної або сюжетної композицій;

Л.Богайчук

Шибіркина О.

Подеревянська А

АРТ-ТЕКСТИЛЬ
Текстильный коллаж

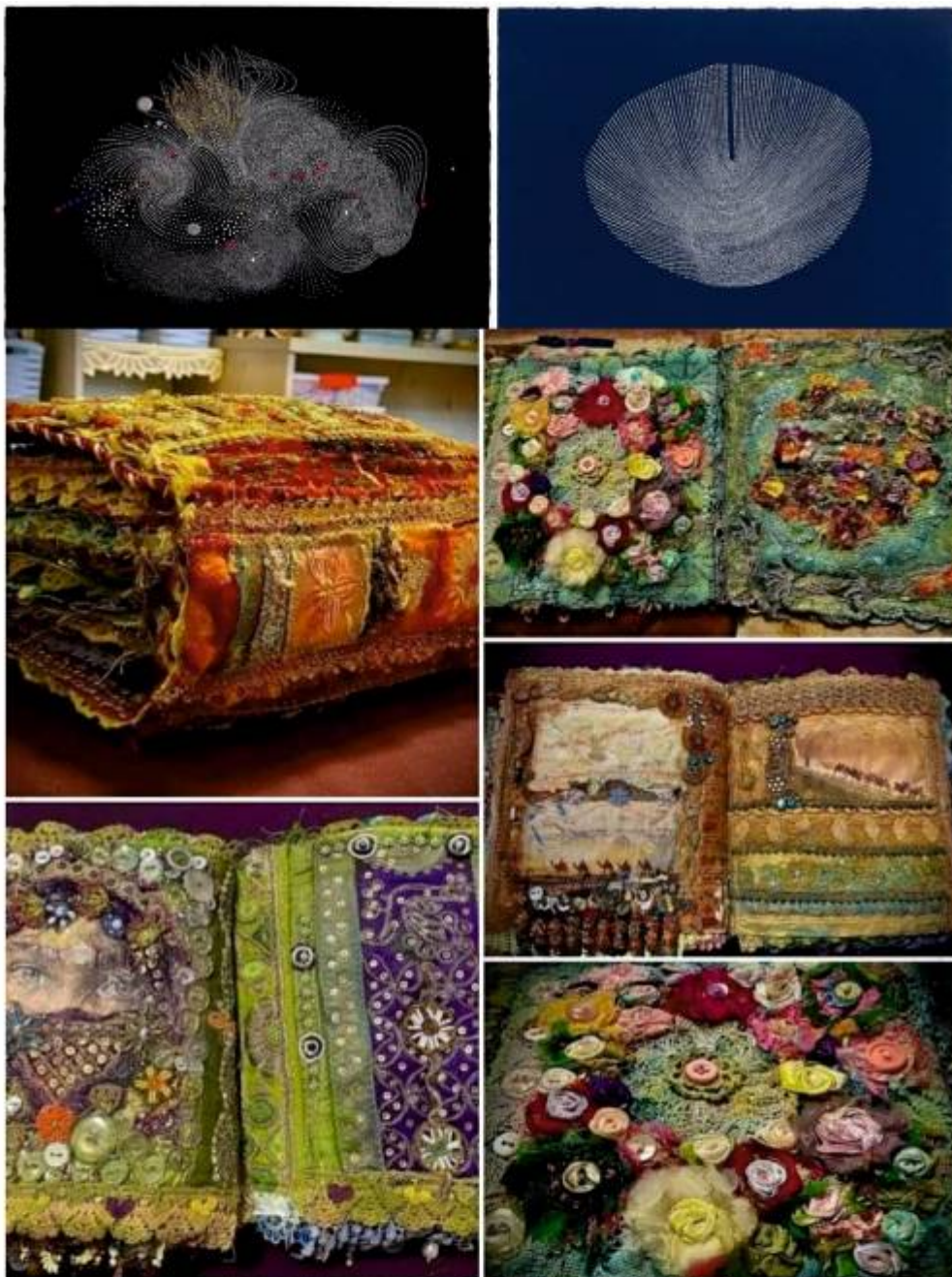

Соня Делоне

Г.Симчиш «Генетика»

Нашарування колажем вінтажних зразків

Сашико

Саша Бен

зразок старовинного текстилю , як об'єкт для реставрації
Способи реставрації

1

6

Способи реставрації:

- 1 колажування
- 2 прорізування і нашарування
- 3 дівка обробляється стійком
- 4 гаптування
- 5 вишивка гладдю, стійком
- 6 вишивка гладдю, стійком
- 7 нитяк

3

4

7

5

2

8

Розділ 3

**СКЛАДНИЙ ХОЛОДНИЙ БАТИК, ОРНАМЕНТАЛЬНО-
АБСТРАКТНА КОМПОЗИЦІЯ**

Завдання: Вивчаємо творчість художників абстракціоністів: Степан Рябченко, Віктор Вазарелі, Володимир Цюпко, Сергій Савченко. Колір, як спосіб створення художнього образу в декоративній композиції.

Часто навіть художники-монументалісти робили ескізи для гобеленів: Жан Люрса (Jean Lurçat), Ю. Єгоров (музей сучасного мистецтва Одеси), Ф. Гундертвасер також архітектор-дизайнер: створив гобелен (KUNSTHAUSWIEN, м. Відень). Тому професійна школа монументалістів дуже важлива, близька для фахівця текстилю. Порівняно з народними майстрами, художники-монументалісти задають високу планку, вагомість творчих пошуків, композицій, неординарність знахідок та, звичайно, вчать високого естетизму, мистецтва. Наприклад, особливість абстракції Сергія Савченка полягає у тому, що вона не є просто грою формотворчості. Кожний твір майстра сповнений багатим життєвим і творчим досвідом та насамперед має непохитне підґрунтя української культури, до якої з раннього дитинства долучали майбутнього митця. Образи рідної природи півдня України: безкрайнього степу, ланів, що досягають, прозорих гаїв і садочків, високого блакитного неба, що перетворились у народному побутуванні у особливий ритмічний стрій пісень, у сакральні мотиви і колорит витворів декоративного мистецтва, розписної кераміки, писанок, народних костюмів, вишитих рушників, тканих ряден), - живлять абстрактні композиції сучасного художника, пише А. Носенко.

Завдання: Виконати композицію в техніці холодного батика з присипками. 70x70. Тканину підбираємо до композиції (рекомендовано креп-шифон, шовк)

Техніко-технологічні прийоми холодного батику «присипка сіллю». Розглянути виразні прийоми художньо-технічні для подальшого використання в композиціях для батику.

В композиції використовуємо кольорову лінію.

Присипки сіллю.

Градiєнтні заливки (від світлого до темного, від білого до темного, з кожного кольору в інший).

Художники абстракціоністи

С.Савченко Композиція

С.Савченко Композиція

Д.Величко Композиція

С.Савченко

С.Рябченко Ереус

В.Целоусов Композиція

Розділ 4

МІШАНА ТЕХНІКА, СЮЖЕТНО-ТЕМАТИЧНА КОМПОЗИЦІЯ «АСОЦІАЦІЇ»

Виконання ескізів декоративного елемента для інтер'єру (панно, завіса, ширма.) на тему «Асоціації». Виконання в матеріалі фрагменту.

Завдання: сюжетно–тематична композиція «Асоціації». Задача завдання, щоб втілення теми було далеке від картинності, це повинні бути оригінальні символічно–декоративні рішення. Головна композиційна думка художнього твору, його ідейна основа виражається темою. Звідси, тема, покладена автором в основу художнього образу, – це з одного боку вільна думка на власних асоціаціях, а з другого – те конкретне, що об'єднується думкою. Композиційна тема вирішується працею образного мислення автору.

Завдання: виконання ескізів композиції «Асоціації» (панно, завіса, ширма).

За ескізами виконати елемент (частини) в техніці батику. 70/70.

Споглядаючи трактування декоративної стилізації, студент вбирає досвід та трансформує на свій лад, перекладаючи на свою зображальну мову.

Слід підкреслити обставини, яких треба строго дотримуватись в кожній моно-композиції, тобто мається на увазі зорова рівновага усіх мотивів (основних і другорядних) у композиції, встановлюване по відношенню до вертикальної або горизонтальної осі симетрії.

Композиція в декоративно-прикладному мистецтві зв'язана з необхідністю передати основний задум, ідею виробу, найбільш переконливо і зрозуміло. Композиційний початок, подібно стовбуру дерева, органічно зв'язує корені і гілки образотворчої форми, підпорядковує її елементи один одному і цілому. Установлює відношення між частинами, об'єднує їх в єдине ціле і узагальнює.

Так як декоративно-прикладному мистецтві велику роль грають як процеси виконання загальноприйнятих прийомів композиції, так і прагнення позбутися від жорстких канонічних схем, використовуючи вільні прийоми.

Тому ми спрямовували свої пошуки так, щоб вони були індивідуальними, творчими, здатні визвати різноманітні асоціації, почуття, емоції, так як художник реалізує себе і свої ідеї у виробі, не обмежуючись рамками і канонами.

Декоративну композицію можна зрівнювати не тільки із орнаментом, де є мотив, але і з візерунком, вільно заповнюючи поверхню.

При розробці композиції «Асоціації» надихаємось абстрактним мистецтвом, символістами, футуристами, можна розглядати атласи мікро і макро світу, наприклад водоростей, лишайників, мікроорганізмів, які по своїй біоніці дуже декоративно оформленні. Також цікава творчість сучасних українських майстрів та іноземних, таких як В. Раєнко, О. Дробаха, Р.Романішин Ф. Хундертвассер та ін.

Киlivняк Г. «Візіі1,2» хол.батик

Жан Люрса

Поль Клее

Тема «Асоціативна композиція «Асоціації»

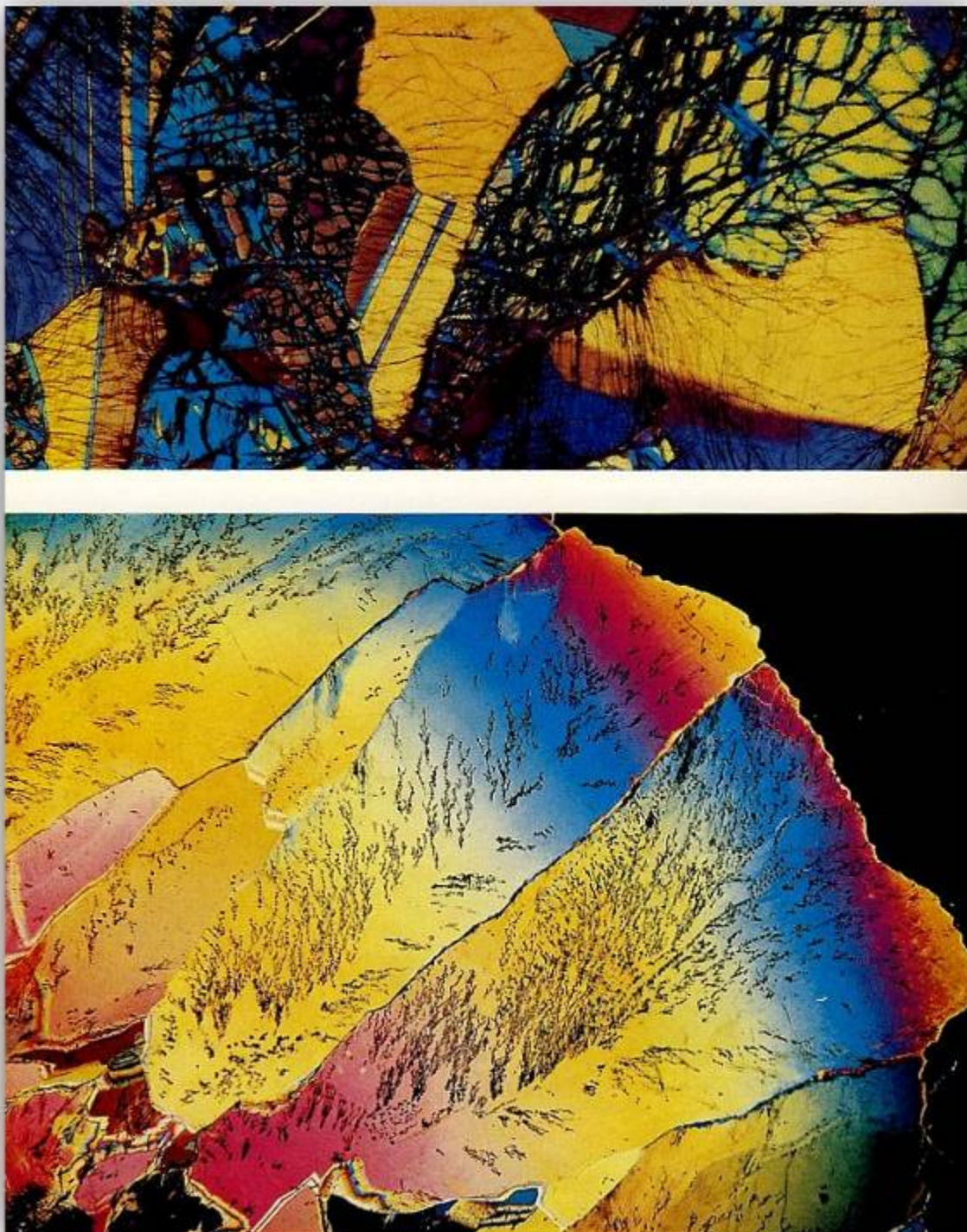

Фото мінералів при збільшенні надихають на асоціації.

Розділ 5

СКЛАДНИЙ БАТИК ВІД «ПЛЯМИ»

Тема передбачає створення власного варіанту способом від «плями»: відпрацювання навичок. Змістовий модуль має наступні завдання:

Завдання: Технології розпису від «плями» по тканині передбачає спершу створення плям різними задуманими кольорами. Вже всередині цих елементів наноситься склад для резервування тканини відповідно до задуманого малюнка. Завершивши покриття таким методом і дочекавшись його висихання, можна приступати до нанесення наступного фарбуючого шару. Останній етап - максимально темний відтінок, який приховає не потрібні розпливи, межі різноманітних плям на тканині. Розпис від плям - найскладніша і цікава робота з оформлення тканини. Цим способом зазвичай виконуються вироби, прикрашені рослинним орнаментом. Принцип роботи той же, що і в складному батикі, але замість суцільних послідовних покриттів по всій тканині тут на полотні відповідно до ескізу наносять розпливчасті плями різних кольорів.

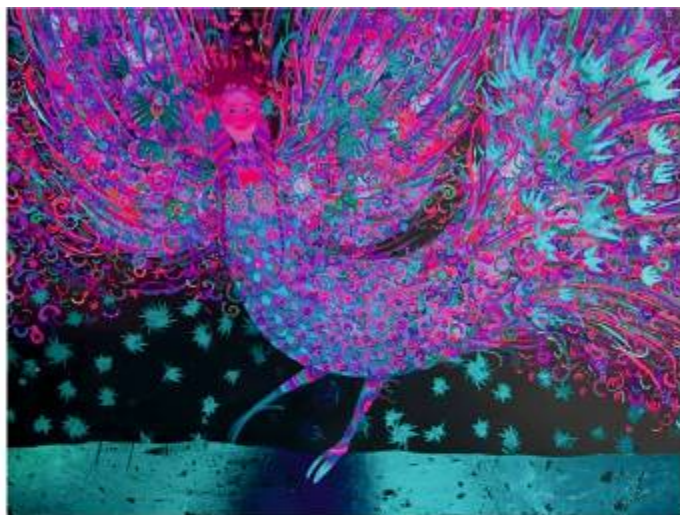
По кожному з цих плям йде відповідна ескізу перше промальовування орнаменту, резервує, далі ці ж плями або сусідні з ними ділянки тла перекривають іншим кольором, і знову йде подальше домальовування орнаменту. Цю процедуру можна повторювати не більше трьох разів.

Перед останнім перекриттям остаточно промальовують орнамент і на закінчення все полотно перекривають будь-яким темним кольором. Як правило, такого роду малюнки завжди мають темний фон, так як необхідно, щоб він перекрив фарбу, що розпливлася за межі малюнка.

Відбувається по суті робота складним батиком на окремих ділянках тканини. Це дає можливість при невеликій кількості перекриттів домогтися найтонших переходів кольорів та їх відтінків. При розпису необхідно стежити, щоб кожен шар фарби, що накладається на тканину, повністю просихав, а резерв застигав.

Завдання: Виконати експерименти технікою «від плями». 50x50.
Тканина на вибір.

Спосіб «від плями» гарячий батик

ІНДЗ. Творча робота. Завдання. Зібрати 10-15 зразків холодного батикуну майстрів розпису. Виділити фрагмент і повторити технічно батикуну майстра, слідуючи за майстром. Розпланувати самостійно хід роботи.

Питання для самоконтролю:

1. Опишіть виконання простого способу в техніці холодного батика.
2. Обґрунтуйте технологію виконання гарячого батика складним способом.
3. Виконання техніки гарячого батика в кольорі потрібно починати:
 - а) з домінуючого кольору;
 - б) з акцентів;
 - в) здійснювати роботу від світлого до темного.
4. Поясніть виконання гарячого батика способом «від плями».
5. У чому полягає особливість способу «від плями»:
 - а) завжди є чіткий контур;
 - б) можна досягти переходів на нюансах;
 - в) переходи кольорів межують із контуром.
6. Дайте порівняльну характеристику способів реставрації текстилю .
7. Дайте порівняльну характеристику способів у техніці гарячого батика («від плями» і складний).
8. Проаналізуйте додаткові ефекти в техніці холодного батика.
9. Які обладнання необхідно мати для роботи в техніці холодного батика.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

За різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні заняття	0-1 бал	Здобувач вищої освіти відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про об'єкт вивчення, виявляє здатність елементарно висловити думку. Практичні завдання виконує лише з допомогою викладача та низького рівня якості від установлених норм, нормативних показників, та на високому рівні.
	2-3 бали	Знання здобувача вищої освіти є достатньо повними, самостійно застосовує вивчений матеріал під час виконання практичних робіт, уміє аналізувати, робити висновки. Відповідь його повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Практичні завдання доброго рівня але мають окремі відхилення від нормативних показників.
	4-5 бали	Здобувач вищої освіти володіє глибокими, міцними знаннями та вміннями і здатний усебічно використовувати їх при виконанні практичних робіт. Користується методичною документацією, що передбачена програмою. Практична робота виконана без відхилень від установлених нормативних показників, та на високому рівні.
Самостійна робота	0-1 бал	Здобувач вищої освіти розпізнає деякі об'єкти вивчення та називає їх (на побутовому рівні), розпізнає інструменти та обладнання для виконання самостійних робіт, знає їх призначення, має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконав елементарні прийоми роботи професійним інструментом виконуючи частину самостійних завдань; самостійні роботи містять багато суттєвих відхилень від установлених нормативних показників, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	2-3 бали	Здобувач вищої освіти самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, вміння та засвоєними компетентностями у стандартних ситуаціях; самостійну роботу виконує відповідно до інструкцій викладача; робота має окремі відхилення від нормативних показників; користується необхідною методичною документацією.
	4-5 бали	Здобувач вищої освіти володіє глибокими знаннями, вміннями та засвоєними компетентностями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно використовує інформацію у відповідності з поставленими завданнями; може систематизувати та узагальнювати навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; бездоганно виконує та аналізує виконані роботи.
ІНДЗ	0-5 балів	Здобувач вищої освіти розпізнає деякі об'єкти вивчення та називає їх (на побутовому рівні), розпізнає інструменти та

(Творча робота)		обладнання для виконання творчої робіт, знає їх призначення, має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконав елементарні прийоми роботи професійним інструментом.
	5-10 балів	Здобувач вищої освіти володіє глибокими, міцними знаннями та вміннями і здатний усебічно використовувати їх при виконанні творчої робіт. Індивідуальна робота виконана без відхилень від установлених нормативних показників, та на високому рівні.

Форма проміжного контролю - кафедральний перегляд

У 1 семестрі «Розпис тканини у креативних формах застосування» за навчальним планом передбачено у 1 семестрі підсумковий контроль у формі кафедрального перегляду.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

Для навчальної дисципліни «Розпис тканини у креативних формах застосування», яка за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у 2 семестрі у формі екзамену, відводиться 20 балів. Здобувач може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше як 40. Накопичені здобувачем бали під час вивчення навчальної дисципліни не анулюються, а сумуються. Оцінка за екзамен не може бути меншою за кількість накопичених ним балів.

Бали	Критерії
0 балів	Здобувач вищої освіти виявляє повну неготовність за завданнями теми. Роботи представлені у неповному обсязі, у незадовільній якості. ІНДЗ не виконано.
1-5 балів	Здобувач вищої освіти представляє завдання за темами неповно, у роботах припускається принципових помилок. Завдання представлені у неповному обсязі, у задовільній якості. ІНДЗ виконано з великою кількістю помилок.
6-10 балів	Здобувач вищої освіти представляє завдання у достатньо повному обсязі, у роботах припускається помилок, демонструє слабко розвинуте художньо-естетичне мислення та елементарні навички у творчій художній діяльності. Завдання представлені у задовільній якості. ІНДЗ виконано з помилками.
11-15 балів	Здобувач вищої освіти представляє завдання у повному обсязі, у роботах припускається неточностей, демонструє добре розвинуте художньо-естетичне мислення та достатні навички творчій художній діяльності. Впевнено володіє і використовує технічні прийоми розпису тканини, вмє своєчасно проаналізувати художньо-образний зміст твору та виправити допущені неточності; допускає несуттєві помилки у використанні професійної термінології. У виконанні ІНДЗ допущено незначні помилки.
16-20 балів	Здобувач вищої освіти має міцні, ґрунтовні знання. Володіє знаннями стилізації, художньо-образного перетворення мотиву, світло-тонової та кольорової побудови твору і здатний самостійно використовувати їх при виконанні творчих завдань. Здобувач вищої освіти професійно володіє і використовує технічні прийоми розпису та його застосування, вмє своєчасно проаналізувати художньо-образний зміст твору. Володіє професійною термінологією. ІНДЗ виконано правильно, з творчим підходом.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100А)	<p>Здобувач вищої освіти демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає робочій програмі дисципліни.</p> <p>Відмінно знає: основні аспекти теорії та практики розпису тканини як виду декоративного мистецтва та художньо-творчої діяльності, розпис тканин у театральньо-декораційному мистецтві, техніко-технологічні особливості розпису тканини; особливості творчого процесу створення композиції в будь-якій техніці розпису тканини, художніми матеріалами та інструментами; види пошкоджень і втрат виробів з холодним батиком, способи реставрації, способи вторинного використання елементів розпису у креативних формах застосування.</p> <p>Відмінно вміє: - професійно застосовувати зображувальні та виражальні засоби художніх матеріалів, технік розпису, їх палітру у вирішенні завдань навчальної чи творчої роботи; відтворювати, стилізувати, символізувати форму з виявленням образного початку в єдності з її змістом; виконувати практично-творчі роботи різними матеріалами та інструментами відповідно технік розпису тканини; визначати пошкодження і втрати виробів з холодним батиком застосовувати доступні способи реставрації; використовувати способи вторинного використання елементів розпису у креативних формах застосування, зокрема текстильний колаж; аналізувати, логічно думати, робити власні висновки.</p>
Добре (82-89В)	<p>Здобувач вищої освіти володіє у достатньо повному обсязі знаннями навчального матеріалу відповідно робочій програмі навчальної дисципліни.</p> <p>Добре знає: основні аспекти теорії та практики розпису тканини як виду декоративного мистецтва та художньо-творчої діяльності, розпис тканин у театральньо-декораційному мистецтві, техніко-технологічні особливості розпису тканини; особливості творчого процесу створення композиції в будь-якій техніці розпису тканини, художніми матеріалами та інструментами; види пошкоджень і втрат виробів з холодним батиком, способи реставрації, способи вторинного використання елементів розпису у креативних формах застосування.;</p> <p>Добре вміє: самостійно, професійно застосовувати зображувальні та виражальні засоби художніх матеріалів, технік розпису, їх палітру у вирішенні завдань навчальної чи творчої роботи; відтворювати, стилізувати, символізувати форму з виявленням образного початку в єдності з її змістом; виконувати практично-творчі роботи різними матеріалами та інструментами відповідно технік розпису тканини; визначати пошкодження і втрати виробів з холодним батиком застосовувати доступні способи реставрації; використовувати способи вторинного використання елементів розпису у креативних формах застосування, зокрема текстильний колаж; аналізувати, логічно думати, робити власні висновки.</p>
Добре (74-81С)	<p>Здобувач вищої освіти загалом вміє пояснити основні положення виконаних завдань та надати правильні відповіді. Помилки у відповідях не є системними. Загалом, володіє навчальним матеріалом в обсязі, що відповідає робочій програмі навчальної дисципліни.</p> <p>Знає у достатньо повному обсязі: основні аспекти теорії та практики</p>

	<p>розпису тканини як виду декоративного мистецтва та художньо-творчої діяльності, розпис тканин у театральньо-декораційному мистецтві, техніко-технологічні особливості розпису тканини; особливості творчого процесу створення композиції в будь-якій техніці розпису тканини, художніми матеріалами та інструментами; види пошкоджень і втрат виробів з холодним батиком, способи реставрації, способи вторинного використання елементів розпису у креативних формах застосування.</p> <p>Достатньо добре вміє: застосовувати зображувальні та виражальні засоби художніх матеріалів, технік розпису, їх палітру у вирішенні завдань навчальної чи творчої роботи; відтворювати, стилізувати, символізувати форму з виявленням образного початку в єдності з її змістом; виконувати практично-творчі роботи різними матеріалами та інструментами відповідно технік розпису тканини; визначати пошкодження і втрати виробів з холодним батиком застосовувати доступні способи реставрації; використовувати способи вторинного використання елементів розпису у креативних формах застосування, зокрема текстильний колаж; аналізувати, логічно думати, робити власні висновки.</p>
<p>Задовільно (64-73D)</p>	<p>Здобувач вищої освіти загалом засвоїв навчальний матеріал що відповідає робочій програмі навчальної дисципліни: вміє пояснити основні положення виконаних завдань та надати інколи відповіді. Помилки у відповідях є системними, може виконувати практичні завдання але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які можна усунути за допомогою викладача.</p> <p>Знання не є системними з основних аспектів теорії та практики розпису тканини як виду декоративного мистецтва та художньо-творчої діяльності, розпису тканин у театральньо-декораційному мистецтві, техніко-технологічних особливостей розпису тканини; особливостей творчого процесу створення композиції в будь-якій техніці розпису тканини, художніми матеріалами та інструментами; видів пошкоджень і втрат виробів з холодним батиком, способи реставрації, способів вторинного використання елементів розпису у креативних формах застосування.;</p> <p>Задовільно вміє: застосовувати зображувальні та виражальні засоби художніх матеріалів, технік розпису, їх палітру у вирішенні завдань навчальної чи творчої роботи; відтворювати, стилізувати, символізувати форму з виявленням образного початку в єдності з її змістом; виконувати практично-творчі роботи різними матеріалами та інструментами відповідно технік розпису тканини; за постійною допомогою або консультацією викладача визначати пошкодження і втрати виробів з холодним батиком застосовувати доступні способи реставрації; використовувати способи вторинного використання елементів розпису у креативних формах застосування, зокрема текстильний колаж; виникають складнощі робити власні висновки.</p>
<p>Задовільно (60-63 E)</p>	<p>Здобувач вищої освіти частково засвоїв навчальний матеріал робочої програми навчальної дисципліни на рівні, який визначається як мінімально допустимий.</p> <p>Знає на мінімально допустимому рівні: основні аспекти теорії та практики розпису тканини як виду декоративного мистецтва та художньо-творчої діяльності, розпис тканин у театральньо-декораційному мистецтві, техніко-технологічні особливості розпису</p>

	<p>тканини; особливості творчого процесу створення композиції в будь-якій техніці розпису тканини, художніми матеріалами та інструментами; види пошкоджень і втрат виробів з холодним батиком, способи реставрації, способи вторинного використання елементів розпису у креативних формах застосування.</p> <p>Вміє на мінімально допустимому рівні: застосовувати зображувальні та виражальні засоби художніх матеріалів, технік розпису, їх палітру у вирішенні завдань навчальної чи творчої роботи; відтворювати, стилізувати, символізувати форму з виявленням образного початку в єдності з її змістом; виконувати практично-творчі роботи різними матеріалами та інструментами відповідно технік розпису тканини; визначати пошкодження і втрати виробів з холодним батиком застосовувати доступні способи реставрації; використовувати способи вторинного використання елементів розпису у креативних формах застосування, зокрема текстильний колаж; виявляє неспроможність самостійно аналізувати, логічно думати, робити власні висновки, потребує постійної допомоги викладача.</p>
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач вищої освіти на незадовільному рівні може відтворити окремі фрагменти з курсу навчальної дисципліни. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни здобувач майже виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних робіт в більшості є невірними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у здобувача відсутня.
Незадовільно (0-34 F)	Здобувач вищої освіти повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання та вміння є фрагментарними.

Засоби діагностування результатів навчання

Перевірка виконання завдань на практичних заняттях, самостійні роботи, індивідуальне навчально-дослідне завдання, проміжний та підсумковий перегляд навчальних робіт, екзамен.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основна література:

1. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай В. Декоративно–прикладне мистецтво : Львів : Світ, 2017. 912 с.
2. VII Всеукраїнська Трієнале Художнього Текстилю: Події, майстри, експозиції URL: <https://www.facebook.com/groups/141026120868016>
3. Селищева К. Є. Художній розпис тканини у декоративному мистецтві України XIX - початок XXI ст. : магістерська кваліфікаційна робота студентки художньо-графічного відділення факультету мистецтв групи ОМ-м-13 / К. Є. Селищева ; наук. керівник Ю. О. Зенькович. Кривий Ріг, 2018. 134 с.
4. Кара-Васильєва Т.В Декоративне мистецтво України ХХ століття: у пошуках «Великого стилю» Київ : Либідь, 2005. 280 с.
5. Легенький Ю.Г. Від ремесла до творчості: Збірник : Київ : Час, 2009. 152 с.
6. Печенюк Т.В. Кольорознавство : підр.для студ. вищ. навч. закл. : Київ : Грані 2010. 192.с.
7. Резніченко М.І., Ковальчук Т.П., Богайчук Л.Р., Борисюк З.Д. та ін. Основи вжиткової творчості і методика викладання : Навч. посіб.. Тернопіль : Навчальна книга, Богдан, 2011. 224 с.
8. Науково-дослідний відділ реставрації творів з тканини та шкіри URL: http://restorer.kiev.ua/?page_id=51
9. Наукова реставрація. Історія, сучасність, шляхи модернізації: наукові доповіді XI Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 11–14 вересня 2018 року) / ННДРЦУ. Київ: Національний науково-дослідний реставраційний центр України, 2018. Ч. 1. 392 с. Ч. 2. 312 с.

Допоміжна література:

1. Гура Л.П., Жоголь Л.Є. та ін. Прикрась свій дім: 2 ге вид. Київ : Техніка, 2019. 303 с.
2. Касьян Т.К. Навчально – методичний посібник до вивчення курсу «Батик» із дисципліни «Декоративно-прикладне мистецтво» з практикумом у навчальних майстернях для студентів III – IV курсу. Черкаси : Образотворче мистецтво, 2008. 52 с.
3. Dryden, Deborah. Fabric Painting and Dyeing for the Theatre – Softcover. Publisher: Heinemann Drama, 1993.
4. Marc Chagall and Twentieth-Century Designs for the Stage. August 1, 2017. URL: <https://unframed.lacma.org/2017/08/01/marc-chagall-and-twentieth-century-designs-stage>
5. **Wally Dion** URL: <https://wallydion.com/recent>
6. The Art and Science of Textile Restoration and Preservation URL: <https://www.gartexindia.com/the-art-and-science-of-textile-restoration-and-preservation/>

Інформаційні ресурси:

1. Одеська національна наукова бібліотека <http://odnb.odessa.ua/>
2. Бібліотека ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» <https://library.pdpu.edu.ua/>
3. Бібліотека ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» / перелік фахових періодичних видань відкритого доступу в розділі корисні ресурси бібліотеки Університету Ушинського
<https://library.pdpu.edu.ua/index.php/resursi/internet-resursi>
4. Бібліотека Верховної Ради України
<http://lib.rada.gov.ua/static/about/wellcome.html>
<http://www.indonesia batik.com>

Додаток А. Українські майстри розпису тканини

Н. Желтомирська. Жінка з лілями, 1998р., (гарячий батик)

Н. Желтомирська. Музика літа. 1993 р

В.Іванчук Композиція

Українські майстри розпису

В.Гнатовський

Т. Ілляхова

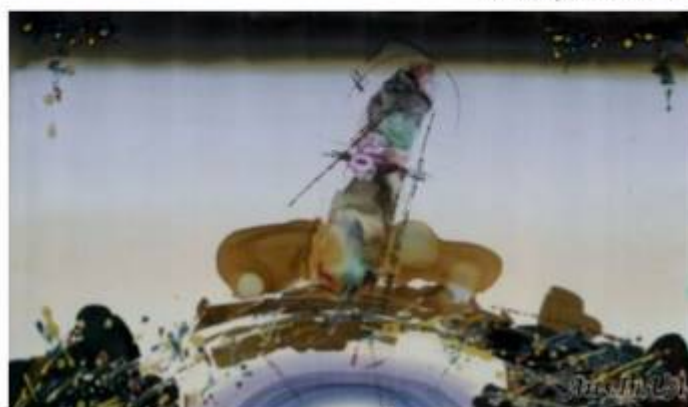
О.Дробаха

Л. Корж-Радько

О.Дробаха

Додаток Б. Техніка безпеки при виконанні гарячого та холодного батику

Під час виконання робіт, пов'язаних з підготовкою матеріалу до розпису і фарбування, необхідно дотримуватися правил техніки безпеки.

1. Обережно поводитись з барвниками та хімічними речовинами, так як більшість з них - це займисті, отруйні та сильнодіючі речовини.

2. На робочому місці повинні знаходитись тільки необхідні для роботи барвники та хімічні препарати.

3. Посуд з хімічними речовинами та барвниками тримати щільно закритим. На ньому повинні бути етикетки з чіткими назвами їх вмісту. Не рекомендується брати препарати руками, пробувати їх на смак.

4. Виготовлення фарбувальних та хімічних розчинів необхідно робити при відкритих вікнах або в приміщеннях з витяжною шафою.

5. Деякі речовини при перемішуванні вступають між собою в реакцію, виділяючи велику кількість тепла, внаслідок чого можлива пожежа.

6. Під час виготовлення резервних розчинів для холодного та гарячого батику потрібно бути вкрай обережними - компоненти цих сумішей (гумовий клей, парафін, не кажучи вже про бензин) є сильно займистими та вибуховими речовинами, а пари парафіну дуже шкідливі. Резервні суміші необхідно варити на закритому вогні в добре провітрюваному приміщенні, при цьому не можна нагинатися над посудом та вдихати їх пари

При приготуванні резерву для холодного батику слід дотримуватись правил пожежної безпеки. Варити резерв необхідно у добре вентильованому приміщенні на закритому вогні (електроплитка із закритою спіраллю) на водяній бані. У склянку або металеву банку насипають подрібнений парафін і розтоплюють на водяній бані до отримання однорідної маси. Такий резерв готовий до роботи, його слід зберігати у щільно закритому посуді.

Перед використанням резерв не слід розігрівати на водяній бані: якщо надто густий долити бензину; якщо рідкий додати гумового клею.